

Položaj i prava rumunske/vlaške nacionalne manjine u severoistočnoj Srbiji i preporuke

1. Srbija je geografski evropska država, već dugo deklarativno na evropskom putu, gde su građani “umorni” od tranzicije i siromaštva (Kancelarija Evropske mreže protiv siromaštva upozorila da je u Srbiji riziku od siromaštva izložena četvrtina stanovništva, dok trećina građana smatra da teško živi). Srbija je na 4. mestu liste evropskih zemalja u kojima se žuivi gore i od avfričkog prioseka, sa bruto domaćim proizvodom (PDB od 11,553 dolara). Slobodni mediji, snažan civilni sektor i nezavisne institucije uslov za demokratiju. Korupcija i loša infrastruktura rak rana Srbije.

Zaključak: *Odnos građana Srbije prema demokratiji uslovljen je njihovim socijalno-ekonomskim položajem.*

Preporuke: Za razvoj demokratije u Srbiji potrebna je ekonomski jaka i stabilna država.

2. Srbija je ratifikovala najvažnije međunarodne dokumente u oblasti zaštite prava nacionalnih manjina među kojima su Pakt o građanskim i političkim pravima, Okvirna konvencija Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina i Evropska konvencija o regionalnim i manjinskim jezicima. Ustav Republike Srbije u članu 75 pripadnicima nacionalnih manjina, pored prava koja uživaju svi građani, garantuje i dodatna individualna i kolektivna prava koja pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju individualno ili u zajednici sa drugima. Ustav dalje garantuje da pripadnici nacionalnih manjina učestvuju u odlučivanju ili sami odlučuju o pojedinim pitanjima u oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma, samostalno ili preko svojih predstavnika. Pored Ustava, osnovni akti kojima se uređuju položaj i prava nacionalnih manjina jesu Zakon o pravima i slobodama nacionalnih manjina, Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina i Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma. Odredbe koje uređuju pojedina prava nacionalnih manjina mogu se naći i u drugim zakonima, među kojima su Zakon o kulturi, Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja itd.

Zaključak: *Kada je reč o nivou garantovanih prava nacionalnih manjina možemo reći da je u Republici Srbiji uspostavljen zadovoljavajući pravni okvir.*

Preporuke: Potrebno je garantovana prava nacionalnih manjina iz pravnog okvira Republike Srbije primeniti u praksi.

3. Krajem decembra 2016. godine predstavljen je Nacrt zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina. Zakon o pravima i slobodama nacionalnih manjina definiše pojam nacionalne manjine. Ovim zakonom su određena osnovna načela u oblasti prava i obaveza nacionalnih manjina, i to: zabrana diskriminacije; primena afirmativnih mera u cilju obezbeđenja pune i efektivne ravnopravnosti nacionalnih manjina i većinskog naroda, sloboda nacionalnog opredeljivanja i izražavanja; pravo saradnje sa sunarodnicima u zemlji i inostranstvu; obaveza poštovanja ustavnog poretka i zaštita stečenih prava. Organizacije civilnog društva nisu bile uključene u rad na izradi Nacrta. Na sastanku koji je organizovalo Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave 22. decembra 2016. godine predstavljen je Nacrt, a zainteresovana javnost je bila u prilici da svoje komentare dostavi ministarstvu do 28. decembra 2016. godine.

Zaključak: *Imajući u vidu da je u pitanju osnovni zakon koji uređuje položaj i prava nacionalnih manjina smatramo da je bilo neophodno da u proces izrade budu uključeni svi akteri koji se bave zaštitom manjinskih prava. Takođe, rok koji je ostavljen za dostavljanje komentara neprimereno je kratak kako bi se obavila ozbiljna analiza predloženog teksta Nacrta.*

Preporuke: **Imajući u vidu da je Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina usvojen u Saveznoj skupštini Savezne Republike Jugoslavije 2002. godine evidentna je potreba za njegovim usklađivanjem sa izmenama koje su u pravnom sistemu Srbije nastale od tada do danas. Da se razmotri mogućnost izmene nacionalnog zakonodavstva kako bi se stvorili uslovi za neposredno predstavljanje pripadnika nacionalne (rumunske/vlaške) manjine u Narodnoj skupštini Republike Srbije.**

4. Vlada Republike Srbije usvojila je 3. marta 2016. godine Akcioni plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina koji predviđa veliki broj aktivnosti koje su podeljene u 11 zasebnih celina: lični statusni položaj; zabrana diskriminacije; oblast kulture i medija; sloboda veroispovesti; upotreba jezika i pisma; obrazovanje; demokratska participacija; odgovarajuća zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u javnom sektoru i javnim preduzećima; nacionalni saveti nacionalnih manjina; ekonomski položaj pripadnika manjinskih zajednica i međunarodna saradnja. Krajem 2015. godine osnovana je Radna grupa za izradu novog zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina. Međutim, u 2016. godini nije održan nijedan sastanak.

Zaključak: *Izvesno da neće doći do usvajanja novog zakona ili izmene postojećeg u prvom kvartalu 2017, kako je Akcionim planom predviđeno.*

Preporuke: **Odlukom Ustavnog suda iz 2014. godine kasirano je u celini ili delimično 10 članova Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina koji su uređivali ovlašćenja nacionalnih saveta. Svakako da je prilikom izmene Zakona neophodno uvažiti stavove Ustavnog suda ali treba skrenuti pažnju i na činjenicu da je Ustavni sud propustio da se osvrne na brojna pitanja koja su u praksi stvarala probleme u primeni usled nepreciznosti pravnih normi ili njihove neusklađenosti sa odredbama drugih zakona.**

5. Vlada Republike Srbije usvojila je u martu Uredbu o postupku raspodele sredstava iz Budžetskog fonda za nacionalne manjine. Sredstva se dodeljuju putem javnog konkursa, a pravo učešća na konkursu imaju ustanove, udruženja, fondacije, privredna društva, i druge organizacije čiji su osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina, i organizacije civilnog društva upisane u odgovarajući registar, a čiji se ciljevi ostvaruju u oblasti zaštite i unapređenja prava i položaja pripadnika nacionalnih manjina. Finansijska sredstva za Budžetski fond za nacionalne manjine obezbeđena su u iznosu od 1.800.000,00 dinara i nalaze se na budžetskom razdelu Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave. Raspodela ovih sredstava nije izvršena jer nije utvrđen predlog programa prioritetnih oblasti koje se finansiraju iz ovog fonda.

Zaključak: *Budžetski fond za nacionalne manjine Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave u iznosu od 1.800.000,00 dinara je mala suma.*

Preporuke: **Utvrđiti predloge prioritetnih oblasti finansiranja za 2017. godinu i putem javnog konkursa dati mogućnost udruženjima da dođu do neophodnih finansijskih sredstava iz Budžetskog fonda za nacionalne manjine, a ne da im to onemogućće upravo oni koji imaju unapred obezbeđena sredstva od države bez ikakvog konkursa (Nacionalni saveti nacionalnih manjina).**

6. Prava nacionalnih manjina sadržana su i u bilateralnim sporazumima koje je Republika Srbija zaključila sa Makedonijom, Hrvatskom, Rumunijom i Mađarskom. U tekstu ovih dokumenata, potvrđuju se ustavne i zakonske obaveze koje Republika Srbija ima prema nacionalnim manjinama. Bilateralni sporazumi predviđaju i osnivanje međuvladinih mešoviten komisija koje imaju mandat da prate primenu ovih ugovora.

***Zaključak:** Na osnovu sporazuma između Savezne vlade Republike Jugoslavije i Vlade Rumunije o saradnji u oblasti zaštite nacionalnih manjina, potpisanog 4. novembra 2002. godine, koji je stupio na snagu 12. jula 2004. godine, a imajući u vidu odredbe Pravilnika o radu Međuvladine mešovite komisije Republike Srbije i Rumunije za nacionalne manjine, koji je usvojen 23. novembra 2009. godine na Prvoj sednici u Bukureštu. Međuvladina mešovita komisija je održala Drugu sednicu u Beogradu, 20. maja 2011. godine, na predlog srpske strane.*

Preporuke: Deblokiranje Međuvladine mešovite komisije Republike Srbije i Rumunije za nacionalne manjine imenovanjem kopredsednika od strane Srbije i Razmatranje primene Protokola iz 2012. godine

7. U severoistočnoj Srbiji deluju organizacije i udruženja koje se već dugi niz godina bave očuvanjem kulturnog i etničkog identiteta Vlaha (kako, od Popisa stanovništva iz 1948. godine pa sve do 2011. godine, službeno glasi naziv naše zajednice na srpskom jeziku), odnosno Rumuna (kako sebe nazivamo na svom maternjem jeziku i kako smo službeno bili popisivani do kraja Drugog svetskog rata odnosno “prvog posleratnog” Popisa stanovništva iz 1948. godine).

***Zaključak:** Popis stanovništva, ... predstavlja organizovano prikupljanje podataka o stanovništvu jedne zemlje i najvažniji statistički izvor pojedinačnih statističkih podataka. Pored osnovog pitanja „Koliko nas je?“, popisom se obezbeđuje odgovor na pitanje „Ko smo?“ , ...*

Preporuke: Popisne komisije u severoistočnoj Srbiji da obezbede instruktore, popisivače i kontrolore koji mogu da komuniciraju na rumunskom jeziku sa pripadnicima rumunskog/vlaškog živilja. Govornici rumunskog jezika u ovom delu Srbije neće na svom maternjem jeziku tada imati potrebe da koriste za njih strani izraz Vlah.

8. Na delu je proces veštačke podele zajednice na Vlahe i Rumune sa ciljem stvaranja konfuzije, čiji je krajnji ishod dovršetak davno započetog procesa asimilacije. Očigledno je da iza projekta veštačke podele, stoje određene državne institucije, političke partije većinskog naroda i Srpska Pravoslavna Crkva. Kada rumunske/vlaške organizacije konstituišu (prvi saziv) Nacionalni savet Vlaške nacionalne manjine (2006. godine), tadašnja državna administracija (Kancelarija za ljudska prava i nacionalne manjine Vlade Republike Srbije), uslovljava registraciju Nacionalnog saveta, između ostalog, „korišćenjem srpskog jezika do standardizacije vlaškog jezika i pisma“.

***Zaključak:** Državna administracija je protivno volji izabranih predstavnika zajednice, uslovlila registraciju Nacionalnog saveta vlaške nacionalne manjine „standardizacijom vlaškog jezika i pisma“. Ovim činom je državna administracija grubo prekršila kulturnu autonomiju vlaške manjine, koja joj je zagarantovana Ustavom i zakonima Republike Srbije.*

Preporuke: Da postoji efikasan Nacionalni savet vlaške nacionalne manjine, sa umreženim pomoćnim organima formiranim od stručnjaka po mnogim pitanjima, kao što je pitanje jezika, pitanje nastave

maternjeg jezika sa elementima nacionalne kulture, pitanje službene upotrebe maternjeg jezika, pitanje medija, radija i televizije, na maternjem jeziku na sveukupnom prostoru gde živi vlaška zajednica, ali bez uplitanja političkih, pravnih i fizičkih lica srpske zajednice koja ne prihvataju sinonimiju internog i eksternog etnonima.

9. Raspisivanje izbora za (drugi saziv) Nacionalni savet vlaške nacionalne manjine (2010. godine), izazvao je porast interesovanja za tzv. „Vlaško pitanje“ kod mnogih pojedinaca koji se nikada ranije nisu interesovali za ovu temu. Neki od njih su ranije iskazivali otvoreno protivljenje bilo kakvom vidu ostvarivanja manjinskih prava naše zajednice, u prvi plan jasno ističući analogiju sa separatističkim težnjama koje su devedesetih dovele do raspada SFRJ. Radi se o funkcionerima političkih partija i organizacija većinskog naroda, koji su se do raspisivanja izbora za Nacionalni savet vlaške nacionalne manjine, javno deklarirali etničkim Srbima. Izbore za Nacionalni savet vlaške nacionalne manjine obeležilo je grubo uplitanje partija većinskog naroda. Svoje liste na izborima za Nacionalni savet vlaške nacionalne manjine istakle: Socijalistička partija Srbije, Demokratska stranka, Srpska napredna stranka, G17+ i druge. Ove partije upisuju svoje članove, aktiviste i potencijalne glasače u poseban birački spisak vlaške nacionalne manjine, bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

Zaključak: *Praktično su iz Nacionalnog saveta vlaške nacionalne manjine isključeni pripadnici zajednice, a rukovođenje je prepušteno deklarisanim Srbima.*

Preporuke: **Izrada novog Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, otkloniti brojna pitanja koja su u praksi stvarala probleme u primeni usled nepreciznosti pravnih normi ili njihove neusklađenosti sa odredbama drugih zakona i samim tim isključiti potrebu bojkotovanja izbora za nacionalne savete nacionalnih manjina od strane najjačih rumunskih/vlaških predstavnika zajednice (primer 2014. godina).**

10. Kao što se i moglo očekivati, jedna od prvih odluka novog rukovodstva Saveta bila je ispunjenje uslova koji je, od strane državne administracije, uporno nametan tokom prethodnog perioda – da do „standardizacije vlašskog jezika i pisma“, zvanični jezik Nacionalnog saveta vlaške nacionalne manjine bude – srpski! Bez konsultovanja stručne javnosti, lišeni ikakvih kompetencija, novo rukovodstvo Nacionalnog saveta vlaške nacionalne manjine dodeljuje sebi ovlašćenja koja nisu propisana Zakonom o Nacionalnim savetima nacionalnih manjina. Donosi se skandalozna odluku o „standardizaciji vlašskog pisma“. Time se sramno banalizuje i ponižava naučni sistem u Srbiji a vlaška nacionalna manjina izvrgava ruglu.

Zaključak: *Skandaloznost postupka „standardizacije vlašskog jezika i pisma“ najbolje ilustruje činjenica da su štampani prvi takozvani udžbenici na „vlaškom jeziku“. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Republike Srbije dozvoljava da se vlaška deca edukuju iz takvih „udžbenika“, rađenih mimo svih važećih normi obrazovnog sistema, koji bi predstavljali ruglo za sam obrazovni sistem Srbije.*

Preporuke: **Da Republika Srbija osigura blagovremeno štampanje udžbenika i ostalih nastavnih sredstava za nastavu rumunski jezik sa elementima nacionalne kulture i da njihova tržišna cena bude slična ceni udžbenika za nastavu na srpskom jeziku u Republici Srbiji.**

11. Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine od 2013. godine pokazuje interesovanje za uvođenje dopunske nastave na rumunskom jeziku u severoistočnoj Srbiji. Nacionalni savet rumunske nacionalne

manjine držao se po strani počevši od 2004. godine, kada je prvi put iskazana zainteresovanost za nastavu na rumunskom jeziku, a posebno u periodu od 2009. godine do 2013. godine, kada je iskazano najveće interesovanje roditelja. Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine tada nije podržao roditelje koji su izrazili želju da im deca pohađaju časove rumunskog jezika sa elementima nacionalne kulture.

Zaključak: Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine nije prava adresa na koju se zvaničnici države Srbije trebaju obratiti zarad rešavanja problema vlaške odnosno rumunske zajednice. Nacionalni savet vlaške nacionalne manjine je upravo formiran (2006. godine) zbog specifičnosti vlaške odnosno rumunske zajednice južno od Dunava u odnosu na Rumune u Vojvodini.

Preporuke: Obrazovanje pripadnika rumunske/vlaške nacionalne manjine, čak iako je njihov broj u jednom razredu manji od zakonom predviđenog za učenike pripadnike većinskog stanovništva, ukoliko postoji zahtev.

12. Državna administracija uporno izbegava dijalog sa autentičnim predstavicima Vlaha, odnosno organizacijama koje se decenijama istinski bore za očuvanje etničkog i kulturnog identiteta ove zajednice. Izričito poručujemo da ne pristajemo da nam se, kao legitimni predstavnici, poturaju partijski funkcioneri i biznismeni srpske nacionalnosti koji postaju Vlasi „samo da sutra ne bi bili Rumuni“, kako je izjavio predsednik Odbora za informisanje Nacionalnog saveta vlaške nacionalne manjine. Po formiranju nove Vlade Republike Srbije 2012., 2014. i 2016. godine, u više navrata pismeno zatražen prijem kod najviših državnih zvaničnika, počev od resornih ministara pa sve do potpredsednika i predsednika Vlade i Države Srbije. Usledila su dva susreta bez konkretnih zaključaka. Imajući u vidu odnos države prema manjinskim pravima rumunske/vlaške zajednice, način primene odnosno neprimene Zakona o Nacionalnim savetima nacionalnih manjina, organizacije koje istinski zastupaju interese i prava Rumuna/Vlaha severoistočne Srbije bojkotuju 2014. godine besmislene izbore za Nacionalne savete nacionalnih manjina (treći saziv). Rade na svom što boljem organizovanju i 2016. godine osnivaju krovnu organizaciju Kongres Vlaha Srbije, koji je zbog ozbiljnosti u stalnom zasedanju.

Zaključak: Ponašanje državne administracije (uporno izbegava dijalog sa autentičnim predstavicima Vlaha) predstavnici zajednice doživljavaju kao veliko poniženje.

Preporuke: Da državna administracija Republike Srbije prestane sa favorizovanjem jedne strane (članovi Nacionalnog saveta vlaške nacionalne manjine) i ignorisanje velike grupe pojedinaca i organizacija, kao i predstavnika rumunskog protoprezviterata okupljenih u Kongres Vlaha Srbije. Da sedne za sto sa predstavnicima Kongresa Vlaha Srbije i počnu rešavanje problema ove zajednice.

13. Pitanje maternjeg jezika je suviše ozbiljna stvar da bi se o tome raspravljalo na „demokratski način“ izglasavanjem „vlaške azbuke“ od strane nekompetentnih, partijski instruisanih članova Nacionalnog saveta vlaške nacionalne manjine, uzimajući kao relevantan faktor predrasude, samovolju i neobaveštenost pripadnika dela zajednice.

Zaključak: Većina članova Nacionalnog saveta vlaške nacionalne manjine ne poznaju niti govore jezik koji pretenduju da „standardizuju“.

Preporuke: Pitanje maternjeg jezika rumunske/vlaške zajednice da se reši na ozbiljan i stručan način, uključivanjem relevantnih institucija i stručnjaka iz oblasti romanske filologije.

14. Informisanje na maternjem jeziku podrazumeva emitovanje emisija na rumunskom maternjem jeziku preuzetih od radio televizije Vojvodina kao i na zajedničkom kreiranju emisija (predstavnik zajednice i rumunske redakcije sa RTV Vojvodina), putem lokalnih televizijskih stanica koje signalom pokrivaju čitavo područje na kome živi rumunska/vlaška populacija. Radio Televizija F kanal, Radio Televizija Bor i Televizija Istok tesno saradjuju sa predstavnicima Nacionalnog saveta vlaške nacionalne manjine i državnih institucija po pitanju takozvanog vlaškog jezika i emituju emisije na tom jeziku. Pošto takozvana „standardizacija vlaškog jezika“ još uvek nije dovršena, jezik koji se u ovim emisijama koristi je mešavina rumunskih i srpskih reči sa gramatikom koja se menja od emisije do emisije po slobodnom nahodanju. Ovo je skandal i predstavlja kršenje elementarnih pravila emitovanja programa u odnosu na propise REM-a (Regulatorno telo za elektronske medije) i Zakona Republike Srbije o radio difuziji. Upadljivo insistiranje na tuđicama iz jezika većinskog naroda čak i tamo gde u ruralnom rumunskom govoru još uvek postoje živi izrazi, i poigravanje gramatikom, dovodi u pitanje ozbiljnost čitavog projekat.

Zaključak: *Pripadnici rumunske/vlaške zajednice, emisije na takozvanom vlaškom jeziku, doživljavaju kao uvredu i izvrgavanje ruglu rumunskog maternjeg jezika.*

Preporuke: **Prenošenje signala Radio-televizije Vojvodina (RTV) u severoistočnu Srbiju i osnivanje redakcije na rumunskom jeziku na RTS-u (Radio-televizija Srbije). Podrška Novinskoj agenciji TimocPress za jačanje redakcije na rumunskom jeziku u tom delu Srbije od strane rumunske države i rumunskih medija iz matične države, slanje novinarskih ekipa iz Rumunije u Timočku krajinu kako bi pravili reportaže.**

15. Zakon o političkim strankama stranku nacionalne manjine definiše kao stranku čije je delovanje posebno usmereno na „predstavljanje i zastupanje interesa jedne nacionalne manjine i zaštitu i unapređenje prava pripadnika te nacionalne manjine u skladu sa ustavom, zakonom i međunarodnim standardima, uređeno osnivačkim aktom, programom i statutom političke stranke“ (čl. 3). Stranku nacionalne manjine može osnovati 1.000 punoletnih i poslovno sposobnih državljana Srbije (čl. 9), što je 10 puta manji broj od broja građana neophodnog za osnivanje stranke koja nije stranka nacionalne manjine. Za stranke nacionalnih manjina ne važi izborni prag, odnosno one učestvuju u raspodeli mandata i kada osvoje manje od 5% glasova od broja birača koji su glasali.

Zaključak: *Vlaška narodna stranka (osnovana 2004. godine u Boru pod imenom Vlaška demokratska stranka Srbije) jedina je politička organizacija ove manjinske zajednice koja učestvuje na parlamentarnim i lokalnim izborima i pored teške finansijske situacije. Na lokalnim izborima u opštini Negotin, 2014. godine pukim preglasavanjem članova opštinske izborne komisije (članovi srpskih političkih organizacija) „oborena“ je lista ove političke organizacije zbog takozvanih tehničkih nedostataka (još uvek nema odgovora na Ustavnu žalbu) a da je sa tim istim tehničkim nedostacima „prošla“ u opštini Bor. Na republičkim izborima 2016. godine izborna lista koalicije Tolerancija, čiji je član I Vlaška narodna stranka, takođe ne prolazi iz tehničkih razloga.*

Preporuke: **Da se u izbornim komisijama poštuje Zakon o političkim strankama i zakoni o izborima. Da se ne donesu Rešenja uvek na štetu rumunske/vlaške zajednice.**

16. Pitanje verskih sloboda spada u elementarna ljudska prava. Ne ulazeći u versko opredeljenje bilo kog člana zajednice, nedopustivo je kršenje verskih sloboda vernika Rumunske pravoslavne crkve. Apsolutno je neprihvatljivo da se delovanje Rumunske pravoslavne crkve ograničava na prostor Autonomne pokrajine Vojvodine. Na delu je otvoreno stavljanje države Srbije na stranu Srske pravoslavne crkve.

Zaključak: *Ceneći da je država Srbija sekularna država i da je Crkva odvojena od Države, licemerno je pozivanje državne administracije Srbije na „crkvene kanone koji važe među pravoslavnim crkvama i dogovor dveju Crkvi”. Srpska pravoslavna crkva i Rumunska pravoslavna crkva mogu, ali i ne moraju da se dogovaraju oko bilo čega.*

Preporuke: *Dve crkve mogu da se dogovore oko toga da se u rumunskim/vlaškim selima, u objektima podignutim priložima meštana tih sela, služba vrši od strane sveštenika Srpske pravoslavne crkve i od strane sveštenika Rumunske pravoslavne crkve, sve u zavisnosti od zainteresovanosti samih vernika.*

17. Nedopustivo ponašanje, kako lokalne, tako i državne administracije, je izdavanje naloga za rušenje crkvenih objekata Rumunske pravoslavne crkve u selu Malajnica, opština Negotin. Istovremeno, pompezno, putem lokalnih TV stanica, najavljuje se finansijska pomoć opština i resornog ministarstva u Beogradu Srpskoj pravoslavnoj crkvi, sa ciljem izgradnje hramova u čisto rumunskim/vlaškim selima. U Golupcu, direktno stavljanje policije u službu Srpske pravoslavne crkve, meštanim sela Krivača, koji je insistirao da opelo na sahrani svoje majke služe sveštenici Rumunske pravoslavne crkve, istog dana stigao poziv za informativni razgovor iz Policijske stanice u Golupcu. Sveštenike Rumunske pravoslavne crkve je, pri povratku, zaustavila policijska patrola u Golupcu. Policajci su preuzeli tražena dokumenta i zatim se udaljili. Odmah za tim, iz parkiranog automobila, koji je čekao u blizini, izašao je sveštenik Srpske pravoslavne crkve sa dvojicom dvojicom pratilaca i uputili se ka zaustavljenom automobilu. Nameravali su, očigledno, da se fizički razračunaju sa sveštenicima Rumunske pravoslavne crkve, uputivši im pritom salvu uvreda i pretnji koje nimalo ne priliče sveštenučkom pozivu. Pošto su sveštenici Rumunske pravoslavne crkve zadržali prisebnost ne odgovarajući na provokaciju, sveštenik Srpske pravoslavne crkve je sa svojim pratiocima ubrzo otišao. Policajci su, nakon udaljavanja sveštenika Srpske pravoslavne crkve, došli i vratili dokumenta sveštenicima Rumunske pravoslavne crkve, poručivši im da mogu da nastave put. Policijska presretanja i legitimisanje povorke koja ispraća pokojnika na večni počinak, odnosno pozivi na informativni razgovor ožalošćenih članova porodice, predstavlja vid torture sa kojim su se članovi ove zajednice i u prošlosti više puta suočavali. Pitanje verskih sloboda spada u elementarna ljudska prava.

Zaključak: *Srbija nije ni Vatikan a ni Iran da bi crkveni velikodostojnici odlučivali o izdavanju građevinskih dozvola, odnosno nečijem pravu da sluša bogoslužje na maternjem jeziku, niti o tome na kom delu teritorije će se primenjivati Zakon o verskim zajednicama, odnosno Ustav Republike Srbije. Srbija je celovita i jedinstvena i da zakoni i Ustav moraju jednako važiti na njenoj celoj teritoriji.*

Preporuke: *Sloboda misli, savesti i veroispovesti garantovana je članom 9 Evropske konvencije i članom 18 Pakta o građanskim i političkim pravima. Ustav Srbije uspostavlja načelo svetovnosti države i proglašava zabranu ustanovljavanja državne religije (čl. 11), reguliše pitanja individualnih verskih sloboda i slobode misli i jemči slobodu promene veroispovesti ili uverenja i pravo ispoljavanja veroispovesti kroz obrede, versku nastavu i versku službu, a garantuje se i pravo javnog ispoljavanja verskih uverenja (čl. 43). Ustav propisuje i da niko nije dužan da se izjašnjava o svojoj veroispovesti, a roditelji slobodno odlučuju o verskom obrazovanju i vaspitanju svoje dece. Ustavom je regulisana sloboda verskog organizovanja (čl. 44) i pravo na prigovor savesti (čl. 45).*

18. Evidentno je tabuiziranje rumunske/vlaške nacionalne zajednice. Stvaranje medijskog mraka i odsustvo blagovremene i adekvatne reakcije nadležnih državnih organa, ali i većine medija u zemlji povodom nekih dešavanja koji se, najblaže rečeno, mogu nazvati pokušajima direktnih zastrašivanja. Masovna policijska privođenja usred noći i mimo svih propisa lica koja su se, u opštini Petrovac na Mlavi, upisivala u Poseban

KONGRES VLAHA SRBIJE

KROVNA ORGANIZACIJA VLAŠKE ZAJEDNICE

birački spisak Vlaške nacionalne manjine. Istim povodom, pokretanje krivičnog postupka protiv funkcionera političkih i nevladinih organizacija, koji ni do danas nisu okončani. Pretnje i zastrašivanje predstavnika crkvenih odbora Rumunske pravoslavne crkve, pa čak i oružani napad na kuću člana, odnosno predsednika Crkvenog odbora Rumunske pravoslavne crkve iz sela Šipikovo u opštini Zaječar. Ovaj slučaj je zataškan. Ni jedan medij u Srbiji se nije usudio da išta izveštava o ovom incidentu. Istraga nikada nije završena, niti ima nagoveštaja da se rasvetli pozadina ovog incidenta. U Srbiji, u čijem su stvaranju aktivno učestvovali i Rumuni/Vlasi u čije su temelje položili svoje živote, još uvek ne postoji klima tolerancije. Menjanje više režima nije doneo suštinsko poboljšanje.

Zaključak: *Netačne su izjave srpskih zvaničnika o navodnom napretku i visokom nivou ispunjenja nacionalnih prava Vlaha i Rumuna u Srbiji. Interesantno izlaganje o saradnji dva Nacionalna saveta, vlaškog i rumunskog, znajući da je Nacionalni savet vlaške nacionalne manjine kao i Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine pod apsolutnom kontrolom državne administracije. Slična je manipulacija i sa pripadnicima rumunske manjine u Vojvodini.*

Preporuke: **Veća fleksibilnost srpskih zvaničnika, preduzimanje mera za obezbeđivanje obrazovanja, pristup medijama, javnoj upravi i verskoj službi na maternjem jeziku, licima pripadnicima rumunske/vlaške nacionalne manjine iz severoistočne Srbije.**

19. Nepostojanje strategije rumunske države ili se ona nedovoljno vidi, kada su u pitanju prekogranični Rumuni, bilo da je u pitanju njihovo školovanje u Rumuniji, podrška rumunskim organizacijama u okruženju ili otvaranje rumunskih institucija u zemljama gde ima Rumuna.

Zaključak: *Dosta prekograničnih Rumuna se školuju u Rumuniji, a da nije poznat kriterijum kako stižu i pod kojim se uslovima školuju i koji su kadrovi potrebni rumunskim zajednicama u okruženju. Rumunske organizacije oskudevaju u finansijskim sredstvima, nedovoljna saradnja sa sličnim organizacijama iz Rumunije.*

Preporuke: **Stipendiranje učenika i studenata iz Srbije koji žele da se vrate i pomognu svoju zajednicu kao što i njihovi roditelji to rade, da se vrate iz Rumunije kao školovani profesori, sociolozi, novinari, istoričari, teolozi itd. Otvaranje rumunskih instituta kulture u mestima gde ima Rumuna/Vlaha i selekcija kako budućih studenata tako i pojedinaca i organizacija koji će biti podržani od strane rumunske države.**